

„BORBÉLY-MACZKY VITÉZ HUSZÁR, SZAVAZNI RÁ AZÉRT MUSZÁJ” VITÉZ BORBÉLY-MACZKY EMIL ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐI PÁLYAFUTÁSA

FÁBIÁN MÁTÉ

Vitéz Borbély-Maczký Emil Miskolc és Borsod vármegye két világháború közötti történetének egyik jelentős alakja volt. A vármegye, majd a törvényhatósági jogú város főispánjaként igyekezett az általa kívánatosnak tartott irányba vezetni a régiót. A város historiográfiájában azonban alig-alig bukkan fel Borbély-Maczký, annak ellenére, hogy 1920-tól 1945-ig különböző pozíciókban a régió elitjéhez tartozott. Az egyike azon kevés borsodi politikusoknak, akik a vizsgált időszakban országos hírnévre tettek szert, és kapcsolataikat helyi szinten igyekeztek felhasználni. A második világháborút követően azonban az új politikai és történetírói diskurzusban az egykori főispán a kevéssé preferált személyek közé tartozott. Gömbös Gyula barátjának, fasisztának, a németbarát kormányok kiszolgálójának tartották a helytörténettel foglalkozó kutatók, ezért nem vizsgálták életét. Jelen tanulmány szerzője többek között ezért igyekszik Borbély-Maczký Emil életét és munkásságát feltárni, közreadni. Ezen írás során tevékenységének egy rövid szakaszát, a politikai életbe történő bekapcsolódását és országgyűlési képviselői pályafutását igyekszem bemutatni.

Ifj. Maczký Emil 1887. szeptember 6-án született Hevesen, szülei harmadik gyermekeként. Anyja Fáy Róza, apja id. Maczký Emil volt. Hamar szakított a családi hagyományokkal¹, 15 évesen Nagyváradra került hadapródiskolába. 1907-ben huszárhadnaggyá, 1913-ban huszárfőhadnaggyá, 1916-ban huszárszázadosá

---

¹ A Maczký család több tagja is Heves vármegye tiszttviselője volt. Apja, id. Maczký Emil végigjárta a közigazgatási ranglétrát: segédszolgabíró, solgabíró, fősolgabíró volt, később főjegyzőként és országgyűlési képviselőként is tevékenykedett. Testvérei is Heves vármegye szolgálatába szegődtek, György szintén solgabíró, majd fősolgabíró, Béla pedig vármegyei útbiztos volt. Ld. Pap, 2011. 479–480.

avatták. Az első világháborúban főként a keleti fronton látott el szolgálatot, majd 1918 őszén hazatért, nyugdíjaztatását kérte, és visszavonult bótai birtokára.²

1920 – először a Tisztelt Házban

Az újjászületőben lévő Magyarország számára 1918 végén kiemelten fontossá vált egy új törvényhozás létrehozása. 1918. november 16-án feloszlatta magát az 1910-ben választott képviselőház, a főrendiház pedig berekesztette ülését. Nyilvánvaló volt, hogy a Monarchia felbomlását követően új törvények alapján választott országgyűlésnek kell felállnia, amely megkezdí az új viszonyokhoz való igazodást és az ország konszolidációját. A következő hónapok zavaros belpolitikai viszonyainak köszönhetően több rendelet és törvény is kiadásra került, melyek célja az új törvényhozás létrehozását biztosító választási procedúra kialakítása és szabályozása volt.³ Ezek a kísérletek azonban nem realizálódtak, csak 1919. november 17-én került kihirdetésre az 5985/1919. ME. sz. rendelet⁴, amely alapján 1920 elejére választásokat lehetett kiírni. A jogszabály legfőbb változása, hogy a legtöbb dualizmuskori vagyoni és műveltségi cenzust eltörölte; férfiak és nők esetében 24. életév betöltését, legalább 6 éve meglévő magyar állampolgárságot és fél év állandó egy helyben lakást jelölt meg kritériumként. A Friedrich-féle rendelet érdeme az a nagymértékű jogkiterjesztés, amely európai szinten is jelentősnek tekinthető⁵, hiszen korábban a választásra jogosultak aránya az összlakossághoz viszonyítottan 6% körül volt, az új választójogi szabályozás révén azonban ez az arány 40% fölé emelkedett. Fontos említést tenni még arról, hogy az 1914-ben ki-

---

² Borbély-Maczký Emil élete kevésbé kutatott, továbbá a szakirodalom számos kérdést nem válaszol meg. Többek között házasságai, földbirtoka, névváltoztatása, vitézi címe, rokonkapcsolatai, kinevezései, lemondásai, halála mind-mind tisztázásra és feltárára várnak. Életútjának vázlatos megismeréséhez ld. Vidor, 1921. 89.; Kun–Lengyel–Vidor, 1932. 60–61.; Csikvári, 1939. 171.; Uzdóczy et al., 1940. 6.; Dobrossy, 1997. 87–94.

³ Idevonatkozó törvények és rendeletek: 1918: I. néptörvény; 1919: XXV. néptörvény; 4245/1919. ME. sz. rendelet. A jogi szabályozás kísérleteiről bővebben ld. Ruzsoly, 1966. 91–109.

⁴ A Friedrich-féle rendeletcsomag elemei: 5984/1919. ME. sz. rendelet; 5985/1919. ME. sz. rendelet; 5986/1919. ME. sz. rendelet; 5987/1919. ME. sz. rendelet; 5988/1919. ME. sz. rendelet. 1919. december 4-én a Huszár-kormány egy módosító csomagot fogadott el, amely rendelkezett az idegen megszállás alól később felszabaduló választókerületekben tartandó választásról, módosította a választói névjegyzék elkészítéséről szóló rendeletet, és pontosította a végrehajtási utasítás néhány passzusát. A módosító rendeletcsomag elemei: 6514/1919. ME. sz. rendelet; 6515/1919. ME. sz. rendelet; 6516/1919. ME. sz. rendelet. A jogi szabályozás alakulását részletesen végigköveti: Gergely, 2010. 48–53.

⁵ A magyarországi demokratizálódási folyamatot európai összehasonlításban röviden elemzi: Takesi, 1993. 55–57.

alakított egyéni választókerületi rendszer került visszaállításra (gyakorlatilag először alkalmazták ezt a beosztást), a választást pedig titkossá és kötelezővé tették.⁶

Ilyen jogszabályi körülmények között lépett be az ország politikai elitjébe Borbély-Maczkó Emil. 1918-as visszavonulását követően földbirtokának ügyeit intézte, nem vett rész sem a Károlyi-forradalom, sem a Tanácsköztársaság, sem pedig az ellenforradalom korai eseményeiben. 1919 végén azonban, mikor megszilárdulni látszottak a belpolitikai viszonyok, úgy döntött, hogy lakóhelyének választókerületében képviselői mandátumot kíván szerezni, ezáltal be akart kapcsolódni az új rendszerbe⁷.

Már 1919 decemberében élénk agitációt folytatott a kerületben, igyekezett a munkástöbbségű környéken kiszagda⁸ programmal eredményes lenni. A körzet társadalmi összetételéhez, valamint saját katonai múltjához alkalmazkodva leginkább ipari, bányászati és honvédelemi témákban szólalt fel. „Kampánytevékenysége” sikeresnek bizonyult, 1920 januárjára bizonyossá vált, hogy képviselői mandátumhoz jut. Bár a Vidor-féle nemzetgyűlési almanach⁹ két ellenjelöltről ír, a források alapján egyedül a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának választottját, Dvihalny Gézát sikerült azonosítani.¹⁰ Utóbbi nem tudta szorossá tenni a voksolást, Borbély-Maczkó magabiztos fölényrel nyerte el a nemzetgyűlési választáson az ózdi kerület mandátumát.

---

⁶ Püski, 2009. 73.

⁷ Borbély-Maczkó Emil közel 100 holdnyi földterülettel rendelkezett a mai Borsodbóta községben. Bóta az akkori Borsod vármegye területén feküdt, az ózdi járásban. Az 1914. évi XV. törvénycikk értelmében a község az ózdi választókerület részét képezte.

⁸ 1919–1920 fordulóján számtalan kiszagda programot képviselő párt, szervezet működött az ország területén. Ezek közül a két legjelentősebb politikai csoportosulás a Nagyatádi Szabó István vezette Országos Kiszagda- és Földmíves Párt (OKFP), valamint a Pallavicini György őgróf és Rubinek Gyula nevéhez és személyéhez köthető Egyesült Kiszagda- és Földmíves Párt (EKFP) volt. A két párt 1919. november 29-én fuzionált egymással, a régi nevet megtartva Országos Kiszagda- és Földmívespártként (OKGFP) tevékenykedtek tovább. A két párt részletesebb ismertetése: Vida, 2011. 157–158., 243–244. Az OKFP 1919. október 12-én Kaposváron tartott nagygyűlést, ott került bemutatásra a párt programja, mely később az OKGFP programjává is vált. A programot lásd Gergely–Glatz–Pölöskei, 2003. 29–35.

⁹ Vidor, 1921. 89.

¹⁰ A Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárában őrzött iratokban nem sikerült azonosítani más ellenjelöltet, továbbá Hubai László is csak Dvihalnyt tünteti fel a háromkötetes atlaszában. Vö. Hubai, 2001. II. 12., 17.

	Általános adatok				Jelöltek	
	választás- ra joga- sultak	részt vettek	érvé- nyes	ér- vény- telen	Dvihally Géza (KNEP)	Borbély-Maczk- y Emil (OKGFP)
N	13281	11870	9008	2862	2960	6048
%	100	89,38	75,89	24,11	32,86	67,14

1. ábra: Az ózdi egyéni választókerület választási adatai, 1920. január 25–26.
(Forrás: MNL BAZML IV. 804. 10. d.)

1920. február 16-án az újonnan választott nemzetgyűlés alakuló ülésén Borbély-Maczký Emil is részt vett mint egyéni választókerületi képviselő, valamint az OKGFP parlamenti csoportjának tagja. Utóbbinak soraiból azonban hamarosan kilépett, és a disszidensekhez csatlakozott. Első parlamenti ciklusában nem tartozott az aktív képviselők közé, mindössze két interpelláció és egy napirend előtti felszólalás köthető hozzá. Múltját tekintve nem meglepő módon mindannyiszor a katonák és a hadsereg érdekében szólalt fel. Az első interpellációját a honvédelmi miniszterhez intézte, kérve azt, hogy a fiatalabb tisztek körében vidéken tapasztalt visszaélések elkerülése miatt idősebb, magasabb rangú tisztek kerüljenek a vidéki karhatalmi alakulatok élére, ezáltal javítva a polgári lakosság és a katonaság feszült viszonyát. Érdekes közjátéka volt a felszólalásnak, amikor a beszéd végén a levezető elnök felvilágosította a beszéd hevében és rutintalansága miatt zavarban lévő Borbély-Maczkýt, hogy a Ház nem ismer hadügyminisztert, ahogy a képviselő emlegette, csak honvédelmi minisztert. Soós Károly a kormány nevében tudomásul vette a felszólalást, és rövid válaszban igyekezett megoldási javaslatát ismertetni.¹¹ Utóbbit mind az interpelláló, mind a Ház elfogadta.

Néhány héttel később ezen felszólalásához kapcsolódóan napirend előtt szólalt fel a nemzeti hadsereg megítélésének ügyében. Sérelmezte, hogy a képviselők többsége a negatív cselekmények miatt általánosítanak és rosszindulattal fordulnak a katonaság irányába. Többször hangsúlyozta, hogy ezek az emberek sokat szenvedtek a háború alatt, mégis segítettek az új ország konszolidációjában. Mind a két megszólalásában kihangsúlyozta azon álláspontját, miszerint aki a hadsereg ellen rosszakaratúan áskálódik, „*az Magyarország újra lerakott fundamentumát döngeti!*”¹²

¹¹ Borbély-Maczký Emil interpellációja: Vidéki katonai karhatalmi alakulatokhoz magasabb rangú tisztek beosztása. 1920. május 19. Nemzetgyűlési napló, 1920. III. 38–40.; Soós Károly, honvédelmi miniszter válasza az interpellációra. 1920. június 16. Uo. 392–393.

¹² Borbély-Maczký Emil napirend előtti felszólalása: Nemzeti hadsereg ügye. 1920. június 14. Uo. 342–343.

Harmadik felszólalásában egy háborúban megsérült katonatársa ügyében igyekezett fellépni, és a népjóléti minisztert cselekvésre sarkalni.¹³

Az 1920 és 1922 közötti nemzetgyűlési ciklusban Borbély-Maczkó Emil bekapcsolódott a politikai élet vérkeringésébe, a Tisztelet Házban felszólalt a hadsereg és a katonák érdekében¹⁴, míg választókerületében igyekezett a legtöbb kérést meghallgatni és jogosságuk esetén ezen ügyekben eljárni. A források alapján úgy tűnik, hogy a helyi lakosok meg voltak elégedve a képviselő munkájával, tapasztalatuk szerint választottjuk a körzet sorsát ténylegesen a szívében viselte. Ennek bizonyítéka például, hogy többször is kötelességének érezte, hogy időpontot kérjen az ózdi járás főszozolgabírójától arra, hogy a kerületben élőket tájékoztathassa munkájáról, és azok is fel tudjanak szólalni saját érdekeikben.¹⁵

Képviselői pozíciójáról azonban 1922. február 4-én lemondott, amikor Horthy Miklós kormányzó, Klebelsberg Kunó belügyminiszter javaslatára, Borsod vármegye főispánjává nevezte ki.¹⁶ Helyére már nem került új képviselő, néhány nap múlva a nemzetgyűlés feloszlásra került, és új választást írtak ki.

1924 – sikertelen kísérlet a visszatérésre

Az 1922-ben kinevezett és beiktatott főispán nem töltött el hosszú időt hivatalában. Politikai álláspontja, elvi nézetei és katonai múltja révén már korábban szorosabb kapcsolatba került Gömbös Gyulával, aki 1923 nyarára a végleges szakítás mellett döntött, és több társával együtt kilépett az Egységes Pártból. Borbély-Maczkó Emil elvbarátait követve a „*politikai helyzetben beállott változás következtében*”¹⁷ lemondott tisztségéről. A politikai élettől azonban nem vonult vissza, segítette a háttérből a fajvédők párttá szerveződését és a vármegyei közvélemény előtti megjelenését.

1924-ben elhunyt Miskolc 1. választókerületének választott képviselője, Szentpáli István, megüresedett helyére időközi választást írtak ki, az 1922-es rendes

---

¹³ Borbély-Maczkó Emil interpellációja: Holló István domaházi lakos ügye. 1922. január 14. Nemzetgyűlési napló, 1920. XV. 90–91.

¹⁴ Felszólalásai rendkívüli érzelmeket váltottak ki képviselőtársaiból, több esetben is bekiabálásokkal, helyeslésekkel, megerősítésekkel és különböző indulatszavakkal szakították félbe beszédeit. A legnagyobb támogatást felszólalásaikor a (szélső-) baloldal (!) képviselőitől kapta eljenzés és hangos helyeslés formájában.

¹⁵ MNL BAZML IV. 821. 5165/1921.

¹⁶ MNL BAZML IV. 809. b. 13080/1923.

¹⁷ MNL BAZML IV. 803. a. 52. kötet 209.

voksolás során alkalmazott törvények és rendeletek szabta keretek között.¹⁸ Borbély-Maczkó november elején kapott hivatalos felkérést a jelöltség elvállalására, amelyet hosszas tárgyalások és egyeztetések után elfogadott. Ezután erőteljes agitációba kezdett a fajvédő mozgalom a miskolci választókerületben, hiszen friss politikai csoportosulásként nemcsak a tervekkel és programokkal kellett megismertetniük a szavazópolgárokat, hanem az újonnan létrehozott Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párttal¹⁹ és törekvéseivel is. Ez jelentős hátrányt jelentett 1924 végén, hiszen a két másik jelölt ismert személyiség volt a városlakók körében, továbbá jelentős bázist tudtak maguk mögött. A párton kívüli Tarnay Gyulát elsősorban elődjének tábora támogatta, hiszen az ő céljai feleltek meg leginkább a Nemzeti Polgári Párt helyi konzervatív liberális ellenzéki, de a kormány legtöbb intézkedését helyeslő városi polgárságnak. Bár Tarnay többször is kihangsúlyozta, hogy nem kíván egyik párthoz sem csatlakozni, mégis benne látta a közvélemény Szentpáli munkájának folytatóját. Aki viszont nem az előző képviselő munkásságának követését kívánta, leginkább a demokrata Huska Vilmost támogatta. Huska már az 1922-es választáson is jelölt volt, akkor azonban szoros versenyben alulmaradt.²⁰ 1924-ben elsőként jelentette be a Nemzeti Demokrata Párt, hogy korábbi jelöltjével harcra száll a választási küzdelemben. Ezt a kezdeti előnyüket és ko-

---

¹⁸ A Bethlen-kormány az 1920-ban alakult nemzetgyűlés feloszlata előtt néhány héttel új választójogi szabályozást adott ki. A 2200/1922. ME. sz. rendelet szigorította a jogosultság feltételeit. A férfiak esetében 4 elemi osztály sikeres elvégzését, 10 éves állampolgárságot és 2 év egy helyben lakást írt elő, míg a nők esetében 30 éves korhatárt, 10 éves állampolgárságot, 2 év egy helyben lakást és 6 elemi osztály sikeres teljesítését. A választójoggal rendelkezők aránya az 1920-as 40% feletti értékről 29,8%-ra esett vissza. Bár a demokratizálódási folyamatban ez visszalépés volt, európai viszonylatban még mindig előkelő helyen állt a magyar szabályozás. Vö. Takesi, 1993. 55–57. Fontos változás volt még, és ez Miskolcot is érintette, hogy a törvényhatósági jogú városokban, valamint Budapesten megmaradt a választás titkossága, szemben a többi választókerülettel. A választás előkészületeiről, a jogi szabályozás megszületésének körülményeiről és az eredményekről bővebben: Paksy, 2010. 83–109.; valamint Püski, 2009, 78.

¹⁹ A párt, Gömbös Gyula vezetésével, 1924. október 19-én bontott zászlót Kecskeméten. Programjuk október 21-én jelent meg, míg formális párttá alakulásuk november 13-án történt meg. A párt szélsőjobboldali ellenzéki szervezet volt, amely azonban többször is támogatta a parlamentben a kormánypártot. Programjuk antiliberális, antiszemita vonásokat tartalmazott, legfőbb céljuknak a „magyar faj” állami eszközökkel és társadalmi összefogással történő megerősítését tartották. Borbély-Maczkó Emil volt az első jelölt, aki választáson az új párt színeiben indult. A párt részletesebb ismertetése: Vida, 2011. 207–208. A magyarországi fajvédőkről részletes áttekintést ad továbbá Gyurgyák, 2007. 215–287., 581–596.; valamint Gyurgyák, 2012.

²⁰ Az 1922-es pótválasztás eredménye: Szentpáli István – 50,70%; Huska Vilmos – 49,30%. A választókerület részletesebb adatai: Hubai 2001: II. 48.

rábbi széles választói támogatottságukat igyekeztek a demokraták felhasználni, majd idővel programbeszédeiket felváltotta az ellenfelek minél negatívabb színben való feltüntetése, saját támogatottságuk minél szélesebb körüként való bemutatása. Sorra jelentek meg a helyi ellenzéki sajtóban azok a cikkek, melyek arról tájékoztatták a miskolci lakosokat, hogy az iparosok, a kereskedők, a munkások, a szociáldemokraták, a polgárság Huska megválasztása mellett álltak ki.²¹

A kampány során a sajtómegjelenés egyoldalú volt. A korszak legjelentősebb helyi újságja, a Reggeli Hírlap²² leginkább a demokraták rendezvényeiről, megnyilvánulásairól tudósított. A fajvédők esetében egyértelműen a negatív kép festése volt a cél, míg Tarnayt több ízben is bírálta a lap, hogy nem lépett szövetségre Huskával, ezáltal veszélyeztette a választás végeredményét. Lévén, hogy az egyik legnagyobb eladott példányszámmal rendelkezett az RH, így közvéleményt befolyásoló hatása számottevő volt. Többször „segítette” a választókat abban, hogy hogyan lehet érvényesen és a leghelyesebben szavazni, majd a választás előtti napokban már egyre hevesebben kampányolt az újság Huska Vilmos mellett.

A szavazólap tehát a kitöltés után így néz ki:

Borbély-Maczky Emil nemzeti függetlenségi párti (fajvédő)	☐
Huska Vilmos nemzeti demokratapárti	☒
Tarnay Gyula dr. pártonkívüli	☐

Miután a szavazó az álló + vagy ferde X keresztet a ceruzával berajzolta a Huska Vilmos név mellé a négyyszögbe, de csakis ebbe, a többit üresen hagyja, a szavazólapot szépen összehajtva beteszi a borítékba, a borítékot leragasztja és a leragasztott borítékot és ceruzát kimenővén a mellékszobából vagy fülkéből, minden szó és megjegyzés nélkül átadja a bizottság elnökének, aki a lezárt borítékot ugyancsak minden megjegyzés nélkül az előtte lévő urnába (edénybe, ládába bezárva teszi). Vigyázni kell, hogy az álló vagy ferde kereszt a név melletti négyyszögön belül legyen elhelyezve és más jelölt neve mellett levő négyyszögbe ne nyuljon bele, mert ebben az esetben a szavazatot mint kéteset megsemmisítik.

2. ábra: Segítség a szavazólap helyes kitöltéséhez
(Forrás: Reggeli Hírlap, 1924. december 3. 5.)

²¹ A Reggeli Hírlap idevonatkozó cikkei 1924 novemberéből. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár – Helyismereti Gyűjtemény, Miskolc.

²² A politikai napilap 1924. november és december hónapokban sorra jelentetett meg rövidebb-hosszabb elemzéseket, beszámolókat a választási kampányról és az előkészületekről. A tárgyalt időszakban a lap magát független demokratikus sajtótermékként mutatta be, felelős szerkesztője Fazekas Sámuel volt.

1924. december 4–5-én lezajlott az időközi választás a miskolci 1. kerületben. Az erőviszonyoknak megfelelően Huska Vilmos magabiztosan állt az első helyen, öt Borbély-Maczký és Tarnay követte.

A szavazás eredménytelensége miatt pótválasztást tartottak a két legtöbb szavazatot kapott jelölt között, így december 13–14-én a választópolgárok ismét az urnákhoz járultak. A választás végeredménye nem okozott különösebb meglepetést, Huska Vilmos jelentős szavazattöbbséggel nyerte el a mandátumot.²³

Borbély-Maczký Emil tehát 1924-ben elvesztette a választási küzdelmet. Ez azonban arra sarkallta őt és a helyi fajvédőket, hogy friss politikai szervezetüket minél szélesebb körben megismertessék a miskolci városlakókkal, hogy az 1926-os rendes országgyűlési választáson már megszerezhessék a képviselői mandátumot.

		Általános adatok				Jelöltek		
		választásra jogosultak	részt vettek	érvényes	érvénytelen	Borbély-Maczký Emil (MNFP)	Huska Vilmos (NDP)	Tarnay Gyula (pk)
12.04–05.	N	7179	5223	5043	180	1682	2337	1024
	%	100	72,75	96,55	3,45	33,35	46,34	20,31
12.13–14.	N	7179	n.a	5369	n.a	2333	3036	-
	%	100	n.a	n.a	n.a	43,45	56,55	-

3. ábra: A miskolci 1. kerület választási adatai, 1924. december 4–5., december 13–14. (Forrás: Hubai, 2001. II. 53.)

²³ A pótválasztás kapcsán hiányosak a választási jegyzőkönyvek, így a primer források helyett a Reggeli Hírlapban leközölt eredmények és adatok kerültek felhasználásra, melyet a Hubai-féle atlasz adattárával is egyeztettem. Vö. Reggeli Hírlap, 1924. december 16. 3.; valamint Hubai, 2001. II. 53.

1926 – ismét a Tisztelt Házban

Horthy Miklós 1926 november 15-én feloszlatta az 1922-ben megválasztott törvényhozást, és az 1925. évi XXVI. tc. alapján kiírta a képviselőházi választásokat. Erre a hírre várt Borbély-Maczky Emil és csoportja, hiszen többhónapos előkészítő munka után végre élesben is megmérethette magát és pártját Miskolcon. Lévén, hogy az új szabályozás egyesítette és lajstromos kerületté nyilvánította a miskolci körzetet, nem egyéni jelöltek versengéséről szólt a voksolás, hanem pártok listáinak megmérettetéséről²⁴. Végül három szervezet tudott listát állítani: a szociáldemokraták²⁵, a fajvédők és a Merkantil-blokk (Mb)²⁶. A lajstromok első helyén Reisinger Ferenc, Borbély-Maczky Emil és Tolnay Kornél álltak.

A kampány során egyik erő sem tudott magának olyan fölényt és dominanciát kialakítani a helyi sajtóban, mint két évvel korábban a demokraták. Mindegyik csoportosulás megtalálta a módját annak, hogy saját már meglévő bázisát és támogatói körét elérje és mozgósítani tudja. Példa erre, hogy a korábbi voksolásokkal ellentétben 1926-ból fennmaradtak ún. kortesnóták, amelyek skandalása a

---

²⁴ Az 1925. évi XXVI. tc. gyakorlatilag a 2200/1922. ME. sz. rendelet törvénnyé alakítását jelentette. Miskolc esetében azonban döntő változás volt, hogy míg korábban a két mandátumot két külön körzetben szerezhették meg az egyéni jelöltek, addig a törvény értelmében az 1926-os választáson a város már egy kerületet alkotott, és a szavazópolgárok listákra adhatták le a voksukat. A törvény születésének körülményeiről és tartalmáról: Kende, 2010. 113–119.; Püski, 2009. 78.

²⁵ A szociáldemokrata párt erős táborral rendelkezett a városban. Reisinger Ferenc révén egy ambíciózus és a helyi munkásság által rendkívüli módon tisztelt és megbecsült személy vezette az MSZDP listáját. Már 1922-ben, egyéni jelöltként is, meggyőző fölényrel (61,37%) mandátumot szerzett Miskolcon, majd 1926-ot követően még 1931-ben és 1935-ben is bekerült az országgyűlésbe.

²⁶ A Merkantil-blokk egy összefogás eredményeként indított listát Miskolcon. A korábbi demokrata jelölt, Huska Vilmos nem tudta képviselői tevékenységével a választótáborát megtartani, amit észlelve a miskolci liberális polgári körök új jelölt keresésébe kezdtek. 1926 őszén bejelentették, hogy a Gyáripárosok és Gyárigazgatók Körének, valamint az Országos Iparegyesületnek a vezetőjét, Tolnay Kornélt kívánják jelölni a választásra. Tolnay végül a Kereskedők és Iparosok Polgári Egységpártjának, a Merkantil-blokknak a listáját vezette. Hivatalosan a kormánypárt is Tolnayt támogatta, mégis több ízben tettek vezetői és a kormány tagjai kétértelmű kijelentéseket. Később a választási vereség után többen is ezt a nem egyértelmű kiállást hozták fel a bukás okaként. Szcitovszky Béla belügyminiszter egy miskolci gyűlésen olyan beszédet mondott, amelyből az tűnt ki, mintha az Egységes Párt és a magyar kormány a fajvédőket támogatná. A választás másnapján a Reggeli Hírlap az alábbi szalagcímmel jelent meg: „A belügyminiszter buktatta meg Miskolcon a polgári egység pártját!” Vö. Reggeli Hírlap, 1926. december 17. 1.

gyűlések üde színfoltjává vált. Mindhárom politikai csoport költött ilyen szavazó versikét, majd ezekkel is igyekeztek kampányolni, toborozni.

szociáldemokraták	fajvédők		Merkantil-blokk
„Nincsen, aki harcra kelljen, A numerus clausus ellen. Csak Reisinger harcol érte, Híven, ahogy megígérte. Éljen Reisinger!”	„Borbély-Maczky vitéz huszár, Szavazni rá azért muszáj. A fronton is bátran harcolt, Nem, mint Huska: hátraarcolt. Éljen Borbély-Maczky!”	„Ha Reisinger követ lenne, A fehér pénz divat lenne. Leláncolnák az alkoholt, S csak receptre mérnék a bort. Éljen Borbély-Maczky!”	„Azért hoztuk le Tolnayt, Hogy Maczkyval kitolna itt. Ha Huskával összefogna, minden más jelöltet dobna! Éljen Tolnay!”

4.ábra: Szavazó versikék 1926-ból
(Forrás: MNL BAZML XV. 91. e. 4. d)

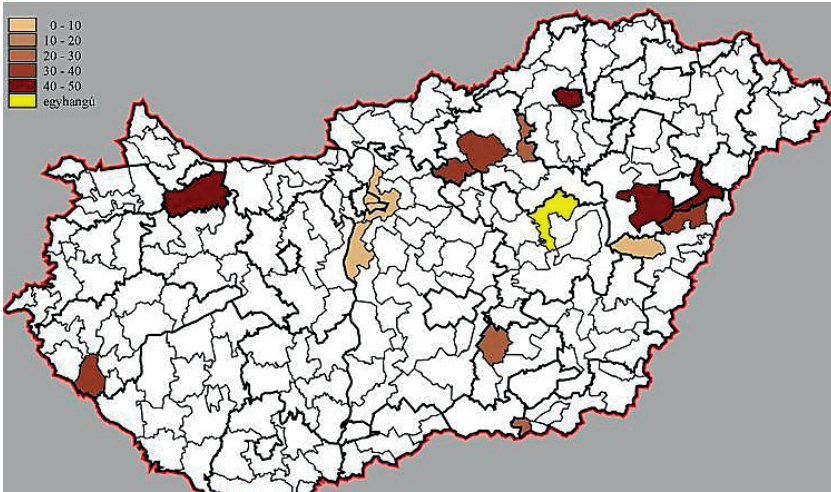
A választásra végül december 14–15-én került sor Miskolcon, az eredményeket pedig december 16-án délután hirdették ki. Váratlanul nagyarányú győzelmet arattak a fajvédők, hiszen 49,90%-os eredményük azt mutatja, hogy majdnem minden második szavazat az MNFP listájára érkezett.

	Általános adatok				Listák		
	választásra jogosultak	részt vettek	érvényes	érvénytelen	MSZDP	MNFP	MB
N	16867	13689	13508	181	4142	6741	2625
%	100	81,16	98,68	1,32	30,66	49,90	19,43

5.ábra: A miskolci választókerület választási adatai, 1926. december 14-15.
(Forrás: Hubai, 2001. 11.69.)

A két évvel korábbi választással nehéz lenne összehasonlítani az 1926-os eredményt, hiszen ott csak Miskolc egyik felében tartottak voksolást, most az egész város egy körzetet alkotott már. Az biztosnak látszik, hogy a fajvédők, élükön Borbély-Maczkyval, sikeresen megvetették a lábukat az időközi választást köve-

tően a városban, szavazóbázisukat jelentősen növelni tudták. Az országos átlaghoz mérten is nagyon magasnak tekinthető a fajvédők támogatottsága a városban. A lenti térkép azt mutatja, hogy az MNFP jelöltjei hogyan szerepeltek az ország választókerületeiben. Egyetlen kerületben, az abádszalókiiban ért el 50%-nál jobb eredményt a párt választottja, igaz ott Gömbös Gyula egyedüli indulóként megszerezte az érvényes szavazatok 100%-át. Három olyan választási körzet volt, ahol a fajvédők 40-50% közötti eredményt értek el: Györszentmárton (ma Pannonhalma), Hajdúszoboszló és Miskolc. Ha ehhez hozzátesszük még az MNFP országos átlagát (3,78%), valamint a titkos kerületek átlagát (5,64%), nyilvánvalóvá válik, hogy Miskolcon a szélsőjobbaldali csoport nagyon komoly eredményt ért el.

6. ábra: A Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párt jelöltjeinek választási aránya, 1926.
(Forrás: Hubai, 2001. I. 130.)

Ezek a kiugróan magas adatok véleményem szerint néhány egymással szorosan összefüggő tényezőnek köszönhetőek. Tény, hogy a titkos körzetekben nagyobb arányban szereztek szavazatokat az ellenzéki pártok országosan, de ezzel önmagában nem lehet magyarázni egy ilyen erőteljes előretörést. Ehhez hozzájárult Miskolc városának egy körzetté történő átalakítása, a demokratapárti Huska Vilmos gyenge parlamenti szereplése, Tolnay Kornél ismeretlensége, kampányhibák a szociáldemokraták és a Merkantil-blokk részéről, a kormánypárt képviselőinek kétértelmű megnyilatkozásai, az Egységes Párt saját jelöltjének hiánya, a város adottságai. Összességében úgy látom, hogy döntő szerepe volt Borbély-Maczkynak is a mandátum megszerzésében. Az 1924-es sikertelen kísérlet után igyekezett kapcsolatait felhasználva stabil bázist teremteni a fajvédőknek a

városban, személyiségének köszönhetően a demokratikus és liberális választópolgárok közül többeket tudott saját pártjának táborába átcsábítani. Még az egyértelműen fajvédőellenes Reggeli Hírlap is elismerte, hogy „*a két képviselő személye ellen kifogás nem emelhető. Kedvesség, jó modor és elegáns megjelenés jellemzi az egyik képviselőt, Borbély-Maczkó Emilt (...)*”.²⁷ Hozzá kell azonban tenni, hogy a fent részletezett okok miatt kiváló terepet nyújtott Miskolc a fajvédők számára, gyakorlatilag csak éltek a megnyíló lehetőséggel.

Az 1927 és 1931 közötti parlamenti ciklusban tehát ismét képviselőházi tagságot szerzett Borbély-Maczkó. A Kun–Lengyel–Vidor-féle almanach szerint ebben az időszakban a Közigazgatási Bizottságnak, valamint a Naplóbíráló Bizottságnak volt a tagja, továbbá szerepelt azon a névjegyzéken is, amelynek 40 tagjából esetenként kisorsolták az összeférhetlenségi ítélőbizottságot.²⁸ Már az első felszólalása is mutatta, hogy a korábbi katona beletanult a politikusi hivatásba, nem csak a katonaság érdekében kíván szót emelni. A képviselőház 11. ülésén, 1927. február 16-án, napirend előtt szólalt fel.²⁹ A beszéd tartalmi szempontból most kevésbé fontos, lényegében a gyöngyösi időközi választások során tapasztalt visszaéléseket akarta a Tisztelt Ház előtt bemutatni. Sokkal érdekesebb, hogy a felszólalás milyen indulatokat váltott ki a képviselőtársaiból. Minden oldal és párt részéről voltak olyanok, akik bekiabálásokkal igyekeztek bekapcsolódni a témába. Várnai Dániel Borbély-Maczkó módszereit kérdőjelezte meg, Fábrián Béla a kormánypártot ostromozta, Pakots József a fajvédőket kritizálta, Gömbös Gyula az ironizáló politikustársát torkolta le. A kormány részéről Scitovszky Béla belügyminiszter kért szót, és egy hasonlóan indulatos és bekiabálásokkal tarkított beszédben utasította vissza a vádakát, a levezető elnök a végén csak nehezen tudta lecsendesíteni a képviselőket. Ezt a rövid incidenst csak azért említettem meg külön is, hogy látható legyen az a változás, amelyen Borbély-Maczkó Emil a húszas években végigment. Katonaemberként kevésbé volt aktív első nemzetgyűlési megbízatása alkalmával, 1926-ot követően azonban egyre gyakrabban szólalt fel, és egyre gyakrabban vállalt politikai konfliktusokat. Többségében különféle szociális javaslatokat tett, kérte többek között az erdészeti és vadászati segédtsztek és altisztek státuszren-

---

²⁷ Reggeli Hírlap, 1926. december 17. 1.

²⁸ Kun–Lengyel–Vidor, 1932. 334–337.

²⁹ Borbély-Maczkó Emil napirend előtti felszólalása: Gyöngyösi választókerületben állítólag előfordult választási visszaélések. 1927. február 16. Képviselőházi napló, 1927. I. 114–117.

dezését³⁰, a honvédségi tisztikar és nyugdíjasok helyzetének javítását³¹, valamint a tanárok életkörülményeinek javítását³². Egy ízben a Magyar Országos Véderő Egylet, melynek 1927-től elnöke volt, aktívabb bevonását kezdeményezte a testnevelés oktatásába és a leventemozgalmak terjesztésébe.³³ Saját választókerületéről és korábbi körzetéről sem feledkezett meg, a miskolci házhelyigénylőknek kiszabott túl magas árak csökkentését kérte a kormánytól³⁴, más alkalommal pedig egy ózdi polgári iskola felállítását kezdeményezte³⁵. Fontos szólni azonban arról is, hogy felszólalt a numerus clausus módosítása kapcsán. 1928. február 28-án kért szót, és mondott beszédet arról, hogy szerinte semmiféle enyhítés nem engedhető meg a törvényben, ugyanis az nem a keresztény magyarság érdekét szolgálja. Egyértelművé tette, hogy a végszavazáskor azért nem volt jelen, mert nem értett egyet a javaslatokkal, és nem kívánt a szavazási procedúrán részt venni.³⁶

A mandátumáról ismételten idő előtt lemondott, hiszen a kormányzó 1930. július 7-én újra Borsod, Gömör és Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék főispánjává nevezte ki.³⁷ Október 20-án a képviselőház tudomásul vette a lemondást, helyére az MNFP miskolci listáján második helyen szereplő Görgey Lászlót hívták be póttagként.³⁸ Borbély-Maczkó Emil többet már nem tért vissza az országgyűlésbe képviselőként, hiszen 1930-as kinevezését követően egy másfél évtizedes főispáni időszak következik életében. 1939-ben a visszacsatolások révén felbontják az egyesített vármegyéket, Borbély-Maczkó Borsod vármegye élén marad, majd 1944-ben átveszi Miskolc törvényhatósági jogú város főispáni posztját is. Ugyanezen év októberében azonban lemond minden címéről, pozíciójáról, és

---

³⁰ Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1927/1928-ra. 1927. május 10. Képviselőházi napló, 1927. III. 368–369.

³¹ Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1928/1929-re. 1928. május 11. Képviselőházi napló, 1927. XII. 304–307.

³² Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1927/1928-ra. 1927. május 16. Képviselőházi napló, 1927. IV. 129–130.

³³ Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1928/1929-re. 1928. május 8. Képviselőházi napló, 1927. XII. 169–170.

³⁴ Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1927/1928-ra. 1927. május 16. Képviselőházi napló, 1927. IV. 216–218.

³⁵ Borbély-Maczkó Emil felszólalása: Költségvetés 1927/1928-ra. 1927. május 16. Képviselőházi napló, 1927. IV. 129–130.

³⁶ Borbély-Maczkó Emil napirend előtti felszólalása. 1928. február 28. Képviselőházi napló, 1927. IX. 36–37.

³⁷ MNL BAZML IV. 904. b. 15324/1930.

³⁸ Képviselőházi napló, 1927. XXXI. 2.

visszavonul a közéleti szerepléstől is. Ennek oka a tanulmány születéséig nem ismert.

Összegzés

Jelen tanulmányban Borbély-Maczký Emil képviselői tevékenységét igyekeztem bemutatni.

Katonai pályafutása után 1918 végén visszavonult és földbirtokának ügyeit intézte. Az ellenforradalmi rendszer konszolidációja nyomán azonban úgy döntött, hogy folytatva a családi hagyományokat ő is bekapcsolódik a politikai életbe. Először az ózdi választókerületben szerzett képviselői mandátumot, nagyarányú győzelmet aratva az 1920. januári voksoláson. Egy rövid főispáni időszakot követően 1924-ben ismét megmérette magát. Új környezetben, a miskolci 1. választókerületben, a fajvédők újszerűségének és ismeretlenségének köszönhetően nem sikerült megszorítani az akkori demokrata jelöltet. 1926-ban azonban ismét mandátumot szerzett, és Miskolc fajvédő képviselőjeként visszatért az országgyűlésbe. 1930 nyarán azonban ismét főispáni kinevezést kapott, és többet már nem is vállalt parlamenti szerepet.

1920-ban Borbély-Maczký Emil azzal tudott sikeres lenni, hogy egy hagyományosan munkás és bányász többségű kerületben olyan javaslatokkal és tervekkel lépett fel, amelyek megszólították a választópolgárokat. Bár a kisgazda párt színeiben indult, mégsem agrár érdekeket kívánt képviselni a nemzetgyűlésben, hanem a katonaság, az iparosok és bányászok helyzetének javítását. Határozott, jó fellépésének és kiváló helyi kapcsolatainak köszönhetően, hogy nagy többséggel megnyerte a voksolást.

1924-ben azonban egy teljesen más terepen és más viszonyok között kellett helyt állnia. Bár főispánként körbejárta többször is a vármegyét, Miskolc városáról nem rendelkezett pontos tapasztalatokkal, továbbá egy néhány hete létrehozott szélsőjobboldali politikai szervezettel a háta mögött igyekezett mandátumhoz jutni, sikertelenül. Szembesült azzal, hogy csupán szónoklatokkal nem lehet választást nyerni, ezért a következő hónapokban erőteljes agitációba kezdtek a fajvédők. 1926-ban meg is lett ennek az eredménye. Sima, nagyarányú győzelmet aratott az MNFP listája, így Borbély-Maczký ismét képviselő lett. A korábban már részletezett okok vezettek oda, hogy egy szélsőjobboldali párt ilyen erőteljes dominanciát építsen ki a városban. Ebben nyilvánvalóan nagy szerepe volt Borbély-Maczký-nak is, de több tényező együttes hatása nélkül kétséges ilyen arányú előretörés bekövetkezése. Erre példa, hogy az 1931-es és 1935-ös választáson sem tudták az induló szélsőjobboldali pártok megismételni az 1926-os nagyarányú győzelmet.

Képviselői tevékenységét általánosan vizsgálva azt lehet megfigyelni, hogy az első ciklusában még a politikai életben rutintalan, kissé passzív katonaként van jelen a törvényhozásban. Kevés témához szól hozzá, önálló felszólalása is csak kettő volt. Ezzel szemben a második időszakában már egy tapasztalt és sokat

megélt politikus képe rajzolódik ki előttünk. Vállalja a politikai csatározásban a konfliktust saját igazának megvédése érdekében, különféle szociális kérdésekben önálló indítvánnyal lép fel, valamint lakóhelyének és választókerületének érdekeit igyekezett folyamatosan napirenden tartani. Negatív fényt vet országgyűlési tevékenységére a numerus clausus enyhítésének heves ellenzése. Már a szavazás után, tehát mikor már módosításra nem volt lehetőség, napirend előtti felszólalásában antiszemita és fajvédő kijelentésekkel nyomatékositva ellenezte az eredeti törvény bármiféle könnyítését, és nyíltan vállalta, hogy a szavazásról való távolmaradásának az az oka, hogy nem kívánt jelen lenni a procedúrán, tiltakozásképpen.

Borbély-Maczkó Emil élete eddig szinte alig kutatott, tevékenysége nem került bemutatásra. Jelen tanulmányban kísérletet tettem arra, hogy objektíven, primer forrásokra támaszkodva ismertessem az ő képviselői pályafutását. Ha az életét egészében vizsgálom, az a végkövetkeztetésem, hogy ez a kétszer néhány éves parlamenti jelenlét nagyban segítette Borbély-Maczkót abban, hogy a politikai elit különböző szereplőivel jó kapcsolatot építhessen ki, segítette abban, hogy politikai attitűdjei fejlődjenek. Az 1920-as években végzett tevékenysége, kiépített kapcsolatai hatással voltak a következő másfél évtized főispáni munkásságára.

Felhasznált források és szakirodalom

- MNL BAZML IV. 803. Borsod vármegye Törvényhatósági Bizottságának iratai, 1871–1923
- MNL BAZML IV. 804. Borsod vármegye Törvényhatósági Bizottság Központi Választmányának iratai, 1872–1923
- MNL BAZML IV. 809. Borsod vármegye alispánjának iratai, 1872–1923
- MNL BAZML IV. 821. Az ózdi járás főszolgabírójának iratai, 1872–1944
- MNL BAZML IV. 904. Borsod, Gömör és Kishont k.e.e. vármegyék alispáni iratai, 1924–1950
- MNL BAZML XV. 91. Helytörténeti aprónyomtatványok, 1829–1987
- Reggeli Hírlap, 1924–1926.
- Képviselőházi napló, 1927. I., III., IV., IX., XII., XXXI. kötetek
- Nemzetgyűlési napló, 1920. III., XV. kötetek
- Csíkvari, 1939.: *Borsod vármegye. Vármegyei szociográfiák V. Szerk.: Csíkvari Antal. Budapest, 1939.*
- Dobrossy, 1997.: *Dobrossy István: Miskolc írásban és képekben 4. Miskolc, 1997.*

- Gergely, 2010.: *Gergely Jenő: Titkos választás és ellenforradalom – 1920. In: Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010. Szerk.: Földes György, Hubai László. Budapest, 2010. 46–82.*
- Gergely–Glatz–Pölöskei, 2003.: *Magyarországi pártprogramok, 1919–1944. Magyarországi pártprogramok II. Szerk.: Gergely Jenő, Glatz Ferenc, Pölöskei Ferenc. Budapest, 2003.*
- Gyurgyák, 2007.: *Gyurgyák János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzetisme és nacionalizmus története. Budapest, 2007.*
- Gyurgyák, 2012.: *Gyurgyák János: Magyar fajvédők. Eszmetörténeti tanulmány. Budapest, 2012.*
- Hubai, 2001.: *Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza, 1920–2000. I–III. Budapest, 2001.*
- Kende, 2010.: *Kende János: Egy túlnyert választás – 1926. In: Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010. Szerk.: Földes György, Hubai László. Budapest, 2010. 110–150.*
- Kun–Lengyel–Vidor, 1932.: *Magyar országgyűlési almanach. A felsőház és képviselőház tagjainak életrajza és közéleti működése, 1927–1932. Szerk.: Kun Andor, Lengyel László, Vidor Gyula. Budapest, 1932.*
- Paksy, 2010.: *Paksy Zoltán: Választások Bethlen-módra – 1922. In: Parlamenti választások Magyarországon, 1920–2010. Szerk.: Földes György, Hubai László. Budapest, 2010. 83–109.*
- Pap, 2011.: *Tisztviselői adattár (1849–1919). Pap József által szerkesztett szócikkek. In: Heves megye történeti archontológiája, (1681–) 1687–2000. Szerk.: Bán Péter. Eger, 2011. 479–480.*
- Püski, 2009.: *Püski Levente: Választási rendszer és parlamentarizmus a Horthy-korszakban. In: A magyar jobboldali hagyomány, 1900–1948. Szerk.: Romsics Ignác. Budapest, 2009. 73–101.*
- Ruszoly, 1966.: *Ruszoly József: Az első nemzetgyűlési választások előzményeihez. In: Jogtörténeti tanulmányok I. Szerk.: Csizmadia Andor. Budapest, 1966. 91–109.*
- Takesi, 1993.: *Hirata Takesi: A bethleni konszolidáció jellege a nemzetközi szakirodalom tükrében. Valóság, 1993/11. 54–66.*
- Uzdóczy et al., 1940.: *Vitéz Borbély Maczky Emil huszesztendeje a magyar közéletben. Szerk.: Uzdóczy Zdravec István et al., Miskolc, 1940.*